

SCOTT JOPLIN

(1867.-1917.)

*petar
ćulibrk*

Scott Joplin - kralj zaboravljene umjetnosti

U vrijeme kada zapadna Europa otkriva Ravela i Debussyja, Rusija uživa u novom ruhu narodnih melodija preko skladatelja Velike petorke, Sjedinjene Američke Države polako pronalaze svoj glazbeni identitet. Krajem XIX. stoljeća, veliki europski učitelji glazbe već su preko 100 godina u „misionarskom“ posjetu SAD-u i mladi američki kompozitori pokušavaju pratiti europske trendove. Inspirirani su, osim prekoceanskim glazbenom tradicijom, i svojim okruženjem - društvom, političkim previranjima i rasnim različitostima. Kompozitori poput Edwarda MacDowella, Louisa Moreaua Gottschalka, Johna Phillipa Souse, Waltera Damroscha i Horatia Parkera ostvaruju impresivne karijere, kako kreativno tako i pedagoški. No, u isto vrijeme stvara se zametak nečega što će se kasnije zvati pravim i originalnim američkim proizvodom - jazz.

Svima je već poznata priča o afro-američkim robovima, njihovom mukotrpnom radu na plantažama te njihovim pjesmama o takvom životu -

bluesu. Krezubi crnci, poderane gitare i pjesma koja se ne sluša, već osjeća. Kako je europska glazbena tradicija ostavila velik trag u SAD-u, pojavili su se i prvi kompozitori koji su pokušali spojiti to novo naučeno i autohtono. Jedan od njih bio je i Scott Joplin.

Scott Joplin rođen je krajem '60-ih godina XIX. stoljeća (teško je utvrditi točnu godinu i mjesto zbog vrlo nepovoljnog položaja crnaca na jugu SAD-a) kao drugo od šestoro djece. Iako mu roditelji nisu bili primarno glazbenici, i otac i majka su svirali (violinu i bendžo). Od malih je nogu počeo svirati klavir, prvo samouk, a zatim i službeno kod Nijemca Juliusa Weissa. Uz to je svirao i violinu i kornet. Vidno željan znanja, od 1880-ih boravi u Sedalii i St. Louisu gdje se školuje. I službeno i „na ulici“. Svirajući na raznim manifestacijama (primjerice Chicago World Fair 1893.) uči velik broj afro-američkih melodija koje zatim kombinira sa već tradicionalnim marševima i valcerima.

Za vrijeme boravka u Sedalii, pohađa Lincoln High School te nakon toga i George R. Smith College. Znanje koje je prikupio najviše mu je koristilo za zapisivanje svih melodija koje je svirao dok je zabavljao publiku. Potražnja za „lakim“ melodijama postaje sve veća, samim time i Joplin postaje traženiji glazbenik. Na samom okretištu stoljeća, točnije 1899., vlasnik jedne izdavačke kuće izdaje Joplinov „Maple Leaf Rag“, koji postaje instant hit. „Maple Leaf Rag“ smatra se predloškom za sve daljnje *ragtime* kompozicije (*ragtime* dolazi od eng. izraza *ragged time*, što znači

razlomljeno vrijeme, a odnosi se na izrazitu sinkopiranost), a Joplin je postao poznat kao Kralj Ragtimea („King of Ragtime Writers“). Potaknut tim uspjehom, seli se u St. Louis sa svojom suprugom, ali i nekolicinom kolega glazbenika. St. Louis, kao brzorastući grad na prijelazu stoljeća, ubrzo postaje poznat kao grad glazbe, točnije dom *ragtimea* i *bluesa* (poznata je melodija „St. Louis Blues“ koju je napisao W. C. Handy, također iz St. Louisa).

Joplin se postepeno okreće i većim formama, pa uz klavirske ragtimeove piše i balet i operu. Unatoč popularnosti kompozicija te divljenju kolega glazbenika klasične (ozbiljne, op.a.) glazbe, Joplin se i dalje susreće sa standardnim problemima crnaca u bjelačkom društvu. Osim što nije bio potpuno integriran u visoke glazbene krugove, teško je nalazio sponzore za svoje veće projekte kao što je bila opera „A Guest of Honor“ koja nikad nije ugledala svjetla pozornice. Uz to, razvodi se od prve žene nakon smrti djeteta, a druga žena mu umire nedugo nakon vjenčanja.

Posljednjih 10 godina provodi u New Yorku sa svojom trećom ženom, gdje radi na operi „Treemonisha“ kojom se pokušava profilirati kao ozbiljan kompozitor. Nakon četiri godine pokušaja postavljanja opere na noge, izostala je financijska podrška pa je djelo doživjelo propast. Neuspjeh je dotukao Joplina, koji pobolijeva od sifilisa i umire 1917. godine u bolnici na Manhattanu.

Ono što je Frédéric Chopin bio za mazurku, Scott Joplin je bio za *rag*. Izdigao ga je iz glazbe izvođene u jeftinim bordelima u formu koja se često izvodi i na najvećim svjetskim pozornicama. Kao pijanist nije bio na najboljem glasu i priča se da su mladi pijanisti bili oduševljeni kada bi ga tehnički nadmašili u svirci. Ipak, mnogi su se ipak ugledali na njega i njegov stil, što se osjetilo u nadolazećim trendovima. Pijanisti kao što su Jelly Roll Morton i Tommy Dorsey nastavljaju tradiciju *ragtimea*, dok ju drugi poput Arta Tatum i Oscara Petersona modificiraju i inkorporiraju u svoj stil u vidu *stride piana*. *Ragtime* je, kao isključivo klavirska disciplina, postao i ostao izazov pijanistima najviše zbog ritmičke kontrole i mogućnosti samostalne pratnje te sposobnosti potpunog odvajanja ruku prilikom improvizacije (navodno su zbog te sposobnosti Oscara Petersona od milja zvali *Oscar and Peterson*).

Joplinov doprinos glazbi je puno veći od pukih nota i popularnih melodija. Njegov uspjeh ulio je nadu brojnim mladim afro-američkim glazbenicima u još uvijek jako rasno podijeljenom društvu. Njegova glazba, pomalo zametnuta, ali srećom ne i zaboravljena, i danas je vrlo prepoznatljiva. Današnji majstori ovog stila poput Joshue Rifkina i Dicka Hymana se slažu u jednom (a i mnogi s njima) - Scott Joplin bio je i ostao kralj *ragtimea*.